

Досвід проведення навчань з питань цивільного захисту: рекомендації для навчання з енергетичної безпеки

Доповідач: Євдін Олександр Миколайович
перший заступник начальника
Українського науково – дослідного
інституту цивільного захисту

Навчання національного (високого) рівня з питань цивільного захисту проводяться:

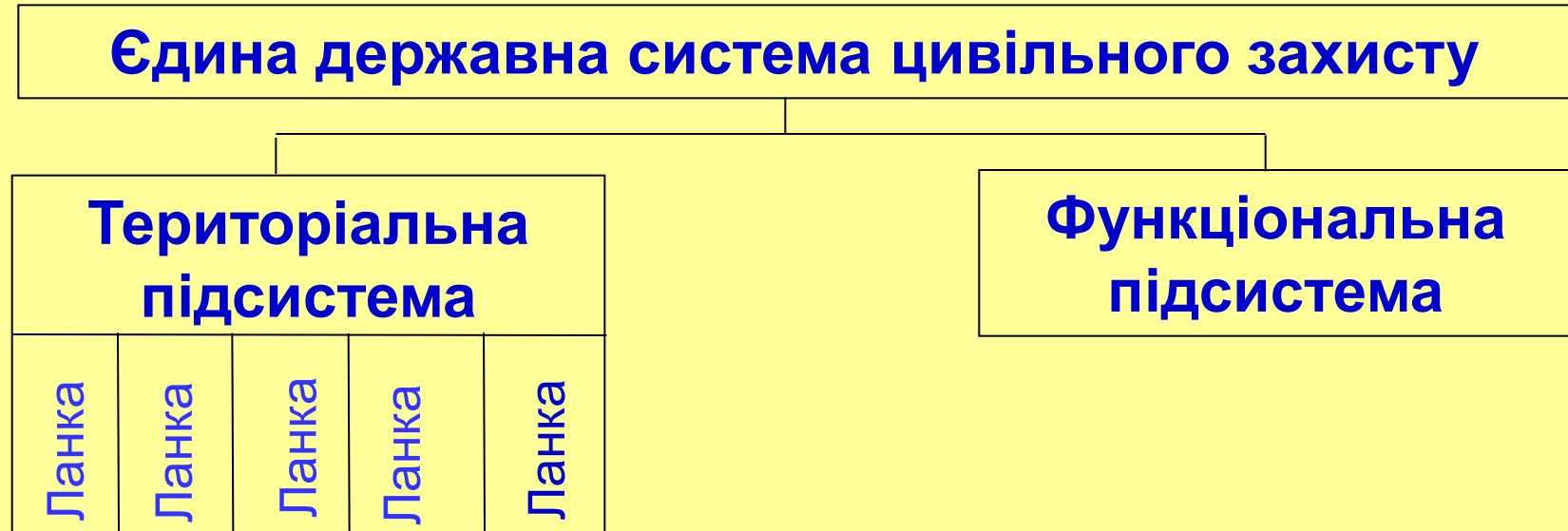
- Єдиної державної системи цивільного захисту (ЄДС ЦЗ);**
- Територіальної підсистеми ЄДС ЦЗ;**
- Функціональної підсистеми.**

Метою навчань є підтримання готовності та спроможності органів виконавчої влади усіх рівнів та сил цивільного захисту до ефективного реагування на надзвичайні ситуації різного характеру та проведення аварійно-рятувальних та інших робіт з їх ліквідації.

Інструментом реалізації заходів державної політики у сфері цивільного захисту є Єдина державна система цивільного захисту.

Єдина державна система цивільного захисту – це сукупність органів управління, підпорядкованих їм сил цивільного захисту, а також підприємств, установ, організацій, що реалізують основні функції з питань цивільного захисту.

Органи управління ЄДСЦЗ – Кабінет Міністрів України, центральні (що створюють Ф.П.) та місцеві органи виконавчої влади, виконавчі органи міських рад, підрозділи з питань ЦЗ, що функціонують у їх складі, територіальні органи ДСНС.

Функціональна підсистема створюється органами виконавчої влади у відповідній сфері суспільного життя.

Всього функціонує 24 функціональні підсистеми, які створено 14 центральними органами виконавчої влади.

Періодичність

проведення КШН та ШТ з органами управління та силами ЦЗ

№	Найменування заходу	Періодичність проведення
1.	КШН ЄДСЦЗ	1 раз на 5 років
2.	ШТ ЄДСЦЗ	1 раз на 3 роки
3.	КШН ФП	1 раз на 5 років
4.	ШТ ФП	1 раз на 3 роки
5.	КШН ТП	1 раз на 5 років
6.	ШТ ТП	1 раз на 3 роки
7.	КШН ланки ТП	1 раз на 5 років
8.	ШТ ланки ТП	1 раз на 3 роки

Постанова Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 р. №443 “Про затвердження Порядку підготовки до дій за призначенням органів управління та сил цивільного захисту”.

Формою підготовки (навчання) органів управління ЦЗ є:

- командно-штабні навчання (КШН);
- штабні тренування (Шт. Т);
- інші навчання.

Формою підготовки сил цивільного захисту є:

- **НАВЧАННЯ:**
  - спеціальні;
  - показові;
  - експериментальні.

Основною формою підготовки є КШН.

Частіше КШН проводяться з практичним відпрацюванням на окремому етапі дій підрозділів сил ЦЗ.

КШН класифікуються:

1. За місцем проведення

- на КШН на місцевості (об'єкті) за участю сил ЦЗ.
- на КШН з відпрацювання спеціальних рішень з подолання кризових ситуацій (*проводяться за місцем розташування органів управління або на відповідних пунктах управління чи центрах управління в НС*).
- на КШН (комп'ютерні).

**КШН класифікуються:
(продовження)**

2. За рівнем

З органами управління та силами ЦЗ:

- ЄДСЦЗ (в масштабі держави);
- функціональних підсистем (в масштабі окремої галузі);
- територіальних підсистем (в масштабі регіону);
- ланок територіальних підсистем (в масштабі району, міста).

**КШН класифікуються:
(продовження)**

<p>3. Кількістю залучених органів управління</p>	<ul style="list-style-type: none"> • одноступеневі; • багатоступеневі
<p>4. За формою на</p>	<ul style="list-style-type: none"> • планові; • позапланові (<i>для відпрацювання дій які можуть виникнути у разі критичної ситуації</i>); • показові; • експериментальні.

Підготовка навчання складається із:

- **Підбору та формування керівництва навчання;**
- **Планування навчання;**
- **Підготовки керівництва та посередників;**
- **Підготовки органів управління та підрозділів, що навчаються;**
- **Підготовки району проведення навчань;**
- **Визначення заходів безпеки під час проведення навчань.**

Керівництво навчання

Для підготовки та проведення навчань призначаються:

- 1) керівник навчання (заступник та помічники керівника – у разі необхідності);**
- 2) штаб керівництва навчання;**
- 3) посередники;**
- 4) дослідницька група (за необхідністю).**

Кількість складу керівництва навчання залежить від рівня навчання та обсягу завдань, що відпрацьовуються під час навчання.

Штаб керівництва навчання

Це тимчасово створений орган управління, що здійснює:

1. Розроблення документів з організації та проведення навчань;
2. Підготовку навчань.
3. Проведення навчань.
4. Підготовку матеріалів загального розбору (підбиття підсумків) навчань.
5. Узагальнення результатів досліджень та передового досвіду.

Персонал, що навчається до проведення навчань не залучається.

Посередники

а) Призначаються:

- при органах управління ЦЗ, що залучаються до навчань;
- при підрозділах сил ЦЗ (за необхідністю).

б) Здійснюють:

- допомогу керівництву навчання;
- контроль за роботою учасників навчання;
- оцінки їх дій;
- підготовку матеріалів у загальний розбір навчань.

Дослідницька група

Здійснює:

- **розроблення документів з організації досліджень;**
- **аналізує результати досліджень;**
- **готує звіт з дослідницьких питань.**

Планування навчання включає:

1) Визначення вихідних даних, зокрема:

- тему навчань;
- навчальні цілі;
- етапи навчання, їх найменування, тривалість, навчальні питання, час їх відпрацювання;
- склад органів управління та сил, що залучаються до навчань;
- тривалість, час та район проведення навчань;
- склад керівництва навчань і посередників;
- тактичний задум (вихідна обстановка);
- обстановка, що склалася під час навчань, для відпрацювання навчальних питань;

Тема навчання:

- назва теми включає відпрацювання комплексу завдань, зокрема: виконання основних завдань, відпрацювання питань взаємодії, управління, усіх видів забезпечення.

Із змісту теми навчання повинні формуватися назви етапів навчання:

Приклад формування теми навчання:

“Ліквідація наслідків вибуху на хімічно-небезпечному підприємстві з руйнуванням під'їзду багатоповерхового житлового будинку, евакуація та розміщення постраждалих, організація та здійснення життєзабезпечення, надання допомоги постраждалим”.

Навчальні цілі навчання

1. Відпрацювання злагоджених дій органів управління та сил цивільного захисту;
2. Підвищення рівня обізнаності керівного складу, фахівців та рятувальників з питань реагування на НС та набуття необхідного досвіду;
3. Проведення оцінки стану готовності органів управління та сил ЦЗ.
4. Відпрацювання інноваційних технологій та впровадження в практику передового досвіду з питань ліквідації НС.

Етапи навчання

- 1. Етапи навчання визначаються виходячи з теми навчання.**
- 2. Етап – це виділена за оперативним та астрономічним часом частина навчання, під час якої досягається одна або дві цілі.**
- 3. Під час кожного етапу зазвичай відпрацьовується кілька навчальних питань, тобто ряд послідовних, логічних, найбільш характерних для цього етапу завдань, що виникають одна за одною та мають вирішуватись під час навчання.**

Планування навчання включає (продовження)

2) Розроблення плануючих та інших документів:

- задум проведення навчань (сценарій);**
- розпорядчий документ на проведення навчань (наказ, розпорядження тощо);**
- організаційні вказівки органам управління з підготовки до навчань;**
- план проведення навчань;**
- тактичне завдання;**
- ввідні щодо нарощування обстановки під час проведення навчань;**
- план імітації (при необхідності);**
- план-схема проведення практичних заходів;**
- частковий план керівництва і посередників;**

Проведення навчань

1. Початком навчань є час вручення черговому органу управління (диспетчеру тощо) ввідної (початкової інформації про небезпечну подію, що сталася).

2. У подальшому до керівника органа управління доводиться уточнена (більш розгорнута) інформація про небезпечну подію, що сталася.

Керівництво навчання: оцінює роботу керівника органа управління щодо створення та включення в роботу системи управління в НС (органи управління, пункти).

3. На першому етапі навчання відпрацьовуються заходи приведення в готовність до дій органів управління та сил цивільного захисту, що залучаються до навчань.

Проведення навчань (продовження)

4. В подальшому учасникам навчань надається необхідний час для з'ясування завдань, оцінки обстановки, підготовки даних і пропозицій для підготовки рішення, прийняття рішення та відпрацювання інших питань з організації та проведення робіт з ліквідації наслідків небезпечної події, що сталася.

Керівництво навчання: у визначений час заслуховує висновки з оцінки обстановки та рішення щодо локалізації та ліквідації небезпечної події. Оцінює роботу учасників навчання.

5. Після прийняття рішення органи управління приступають до планування заходів із захисту населення і територій від НС, рятувальних та інших невідкладних робіт, організації управління, взаємодії і всебічного забезпечення.

Керівництво навчання: здійснює контроль за роботою учасників навчання.

Проведення навчань (продовження)

6. Проводиться нарощування обстановки.

Керівництво навчання: здійснює контроль за роботою учасників навчання. Здійснюють внесок в обстановку елементів напруженості і раптовості.

У випадках коли органи управління, що навчаються, приймають необґрунтовані рішення, керівництво навчання спонукає їх глибше оцінити обстановку і прийняти вірне рішення.

Для більш повного відпрацювання найбільш складних питань рекомендується проводити загальне заслуховування керівного складу органу управління, що навчається.

Проведення навчань (продовження)

7. Після відпрацювання всіх навчальних питань керівник навчання оголошує частковий відбій (перерву), дає вказівки на підготовку розбору навчання та про порядок його проведення, визначає склад учасників, що запрошуються на розбор.

8. Після того, як органи управління та сили що залучалися, виконали поставлені завдання і керівник навчання впевнений, що мета навчання досягнута оголошує відбій (закінчення навчання).

Розбір навчання

Розбір є заключною частиною навчання.

Під час розбору керівник навчання оголошує загальні висновки, в яких визначає:

- Ступінь досягнення навчальних цілей;**
- Спроможність учасників навчання виконувати навчання з ліквідації надзвичайних ситуацій;**
- Нові проблемні питання в алгоритмі роботи органів управління та тактиці дій підрозділів сил цивільного захисту (при наявності);**
- Рівень підготовки органів управління та сил цивільного захисту щодо ліквідації НС;**
- Ставить завдання щодо впровадження позитивного досвіду навчань в практику та усунення виявлених недоліків.**

Порядок підготовки до навчання, розроблення та зміст плануючої документації та вимоги, що стосуються підготовки та проведення навчань, детально наведені в **Методичних рекомендаціях щодо підготовки та проведення КШН, що затверджені наказом ДСНС України від 29 січня 2014 р. №44.**

Паливно-енергетичний комплекс
(сфера управління Міненерговугілля)

Електроенергетичний комплекс

Ядерно-промисловий комплекс

Нафтогазовий комплекс

Вугільно-промисловий комплекс

Міненерговугілля

Створило:

Функціональну підсистему безпеки електроенергетичного та ядерно-промислового комплексів

Функціональну підсистему безпеки нафтогазового комплексу

Функціональну підсистему безпеки вугільно-промислового комплексу

Види надзвичайних ситуацій у ПЕК

НС техногенного характеру у наслідок аварії на об'єктах:

- Електроенергетичного комплексу;
- Ядерно-промислового комплексу;
- Нафтогазового комплексу;
- Вугільно-промислового комплексу.

НС – енергетична криза, тобто:

настання критичного стану в постачанні палива (газу, вугілля, мазуту) на електростанції

НС, пов'язані з кібербезпекою

Рекомендації для навчань з енергетичної безпеки

1. Робота персоналу, що навчається має бути максимально наближеною до реальних дій щодо ліквідації наслідків надзвичайної (кризової) ситуації.

2. Тема навчання має передбачати комплекс етапів з відпрацювання питань: енергетичної кризи, кібератаки на системи управління ПЕК, ліквідації техногенної аварії на 1-2 об'єктах ПЕК.

Рекомендації для навчань з енергетичної безпеки (продовження)

3. До навчання мають бути реально залучені посадові особи ПЕК. Під час навчання вони повинні реально працювати відповідно до алгоритмів їх дій у разі загрози або виникнення надзвичайної (кризової) ситуації.

4. До навчання крім функціональних підсистем, що створені Міненерговугілля повинні залучатися:

- ДСНС України;**
- інші 2-3 функціональні підсистеми;**
- 1-2 територіальні підсистеми;**
- компанії та організації, що мають відношення до ПЕК;**
- можливо інші організації та установи.**

**Рекомендації
для навчань з енергетичної безпеки
(продовження)**

5. Під час навчання обов'язково проводити заслуховування різних категорій посадових осіб на кожному етапі навчання.

6. Навчання має готуватись і проводитись на підставі рішення або доручення Уряду.

Дякую за увагу!